

האדמו"ר מהאלמין
רבי שלום יהודה גראס שליט"א
חיבר למעלה מאלף ספרים על כל מקצועות התורה

זוהר הצלה

חלק לא

ובו שאלות ותשובות לעם ישראל

מבואר בחז"ל גודל מצות תוכחה ומחאה וחיוב הערבות על כל אחד ואחד מישראל למחות ביד עוברי עברה, בכל הש"ס בבלי ירושלמי מדרשים וזה"ק, ספרי הראשונים וגדולי אחרונים. על כן אנו יוצאים בקול קורא למען הצלת עם ישראל, להקים השכינה מעפרא, לפדות נפשינו והגאולה השלימה ברחמים.

אור הזוהר 308 * חשוון תשע"ד

מפעל הזוהר העולמי טל: 0527651911

בעלמא! ונחשב לו כאילו החזיר את העולם לתהו ובהו וגורם עוני בעולם ואורך הגלות! ובתיקון ל' כתב, שהם גורמים עניות וחרב וביזה והרג ואבדון בעולם, וגורמים לרוחו של משיח שילך מהעולם ולא ישוב! (וכן איתא במס' שבת ל"ג [ע"פ הגר"א בתיקון ל']). - היוצא מכל זה שכל מי שאינו לומד את ספר הזוהר הקדוש, הרי גורם לבזה חרב הרג ואבדן לעולם, ואלו עבירות שבין אדם לחבירו שאפילו יום הכיפורים אינו מכפר עליהם, (ס' איפה שלימה). ובאופן כזה אין באפשרותו לקיים עד שירצה את חבירו, מחמת שנאבדו כבר רח"ל. - וכבר יצאו גדולי ירושלים (בראשות כ"ק מרן הגר"ח זוננפלד זצ"ל) וגם הגה"צ חברי הביד"ץ של עדנתו וחתמו בקריאת קודש (תרפ"א, ותרצ"א ותשס"ב-ד) ללמוד את הזוהר הקדוש על הפרשה מידי שבוע, ועל כל פנים דף אחד של זוהר ביום.

על כן אנו קוראים לכל המנהיגים, רבנים וראשי ישיבות שליט"א וראשי כוללים שכל רב וראש ישיבה ראש כולל מגיד שיעור ומשפיע, שינהג ללמוד בכל יום בבית מדרשו עם כל קהילתו לפני התפילה או אחרי התפילה עמוד אחד זוהר, שלוקח רק דקה, לישועת כלל ישראל, וכן כל בחור בישיבה ואברך ככולל ילמוד לפני התפילה או אחרי התפילה עמוד אחד זוהר ביום. וכן המלמדים ילמדו עם תלמידיהם בכל יום עמוד אחד לפני התפילה כמו"ש בוה"ק (פר' וירא קיח), קרוב לימות המשיח אפלו נערים ידעו נסתרות, וז"ל בתרגום ללשון הקודש: אמר להם רבי שמעון: אין רצונו של הקדוש ברוך הוא בזה שיתגלה לעולם כל כך. וכשהיה קרוב לימות המשיח, אפילו נערים שבעולם עתידים למצא נסתרות של החכמה ולדעת על ידו קצים וחשבונות, ובאותו הזמן יתגלה לכל.

בוא וראה מה שאמרו חז"ל בירושלמי על שלמה המלך שהיה קודש קדשים, וטעה ועבר על ציווי התורה של לא ירבה... ובגלל זה נטרד ממלכות: (ירושלמי סנהדרין פ"ב ה"ז): תני רבי שמעון בן יוחי עלה ספר משנה תורה ונשתחט לפני הקב"ה,

אמר לפניו רבון העולם, כתבת בתורתך כל דייתקי שבטלה מקצת בטלה כולה, והרי שלמה מבקש לעקור יו"ד ממני, אמר ליה הקב"ה שלמה ואלף כיוצא בו בטילין, ודבר ממך אינו בטל, עכ"ל. ואם כן אפילו הגדולי ישראל הכי הכי גדולים אין יכולים לבטל אות אחת מן התורה בין תורה שבכתב ובין תורה שבעל פה, ובזוה"ק מצוה אותנו ללמוד זוהר לכל ישראל כדי שנזכה לתשובה אמיתית באהבה תשובה עילאה ונגאל ברחמים, ואם לא שומעים בקול משה רבנו, "אמר ליה הקב"ה שלמה ואלף כיוצא בו בטילין, ודבר ממך אינו בטל". בוא וראה מה דכתבו בזו"ח פ' נח שכל ענין הגאולה והתשובה תלוי על רישי כנישתא, ואם כן, צריכים כולם להורות לישראל שילמדו זוהר הקדוש, כי אנו מאמינים בני מאמינים שמשו רבנו הוא אדון כל הנביאים, ונבואתו אמת, ולא תשתנה לעולם ח"ו. ובזכות התנא האלוקי הרשב"י תעמוד לכל ישראל להושע בכל הישועות והנחמות, ובדא יפקון מן גלותא ברחמי, אכ"ר.

שאלה: למה הרב כותב באופן חמור וקיצוני כל כך, נגד כל הרבנים הגדולים והראשי ישיבות, וארגונים של מחזירי בתשובה? - תשובה: הזוהר בפרשת בראשית דף כ"ח: אומר שכל הת"ח שלא רוצים ללמוד זוה"ק הם הולכים נגד משה רבינו. ועיי"ש בביאור המקדש מלך.
שאלה: למה הרב אומר שדווקא הם אחראים על כל האסונות והצרות? - תשובה: בתיקוני זוהר תיקון ל' כתוב על מי שלא רוצה שילמדו זוהר הקדוש: "אוי להם שגורמים עניות וחרב וביזה והרג ואבדן בעולם, והרוח הזו שמתלקת היא רוח המשיח".
שאלה: למה יש בחורים שמתקלקלים? - תשובה: המהרח"ו כותב בהקדמה לעץ חיים שמי שלא רוצה ללמוד זוה"ק עליהם אמר הפסוק: "יכל

הגבעות המקלקלו" אלו הבחורים התלמידים הקטנים שרואים את מלמדיהם שאינם רוצים ללמוד זוה"ק ותורת הסוד, על פן גבעות אלו נתקלקלו ולבם שרש פורה ראש ולענה ועלתה בהם תלודת טיט ורפש לכפר בהכמת האמת... ואין ספק כי לא יהיה להם חלק בעולם הבא כנזכר בה"ר. ועוד כתב שם, כי הכל תלוי בעסק ההכמה הזאת, ומניעתנו מלהתעסק בה היא גורמת אחרו ועכוב בגין בית מקדשנו ותפאתנו.

שאלה: למה גזירת הגיוס באה? ומי אשם בזה? - תשובה: כבר לפני מאה שנה בשנת תרע"ד, תחילת מלחמת העולם הראשונה, כבר כתב המקובל האלוקי רבי יהודה פתייה ז"ע שאחרי שנתמעט לימוד הזוהר והקבלה בעולם נגזרו גזירות הגיוס ועוד צרות משונות רח"ל.

שאלה: גזירת הקיצוצים הכלכליים, מי יכול להינצל ממנה? תשובה: בזוהר הקדוש כתוב שלפני ביאת המשיח הערב רב יעשה צרות ודוחק גדול ללומדי התורה, ויקח מהם מיסים קשים, ובזוה"ק ברעיא מהימנא כתוב שלומדי הזוהר בהם אין ניסיון, והם נגאלים ברחמים, כי הם אהוביו של מלך מלכי המלכים הקב"ה. ובאמת כבר הרעיא מהימנא [הוא

משה רבנו ע"ה] מצוה אותנו ללמוד זוהר הקדוש דוקא, כי תורת הרש"י מאיר עד סוף הדורות, וצריך ללמוד ללא הפסק ולא לתת מנוחה לקדוש ברוך הוא עד שיגאלנו (זוהר פנחס ר"ט).

אחינו בית ישראל, עת צרה היא ליעקב, ואין לשקוט בעת הזאת, ידוע לכל שאנו נמצאים עכשיו בסוף הגלות, ורוב הסימנים שכתבו חז"ל בעקבתא דמשיחא כבר נתקיימו, וצרות רבות וגזירות קשות פוקדות את ישראל בארץ הקדוש ובעולם כולו, ובפרט הגזירה הנוראה על בחורי ישראל והחינוך הטהור, עם ישראל זקוק לרחמי שמים מרובים, ומן השמים מעוררים אותנו לתשובה, ואין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים. - לכן חובה קדושה על כל אחד ואחד ללמוד פרד"ס בכל יום ויום (האר"ז בלשעה"מ), ובלימוד הזוהר הקדוש יוצא ידי חובת לימוד הקבלה (כף החיים סי' קנ"ה). כי אם מחסרים את חלק הסוד הרי גורמים פירוד ח"ו בעולמות העליונים והרי לימודם פגום, וכפי שנכתב בתיקוני זוהר (תיקון מג) על מי שלא לומד ומי שלא אומר ללמוד, טב ליה דלא אתברי

הלבב כפירוש רש"י שם, אבל לאו כל אדם זוכה שיהיה תוכחתו עושה רושם ודבריו יהיה נשמעים, וצריך לזה סייעתא דשמיא, משום הכי אפשר הכוונה ונגש הכהן, אין הגשה אלא תפלה (בר"ר מט ח), ששפך שיח בעתו אל ד' שיהיה בסעודו שתוכחתו יעשה פרי קודש בלב השומעים.

מזקנים נתבונן

ומזקנים נתבונן שכל מנהיג ומנהיג שרצונו לעשות מלאכתו מלאכת ד' באמונה, והוא להנהיג ולהדריך בניו של מקום על דרכי התורה והיראה כראוי, ושלא יהיה בהם פריץ ויוצאת, צריך שירבה בתפלה אל ד' שיזכהו לזה שדבריו דברי תוכחתו ימצא חן בעיני השומעים, ועשה את אשר חפצתי והצליח אשר שלחתי, לקרב אותם לאביהם שבשמים. ואז ד' שהוא רואה ללבב אם יראה כוונתו הטהורה, בודאי תפלתו יעשה רושם, כדכתיב (איכה ג כה) טוב ד' לקויו לנפש תדרשנו.

פֶּרֶק ל"ז

האיש החכם והמסכן עצמו במיעוט השגתו בתורה לעצמו כדי להדריך אחרים הוא ממלט את העיר בחכמתו

קהלת סימן ט' פסוק ט"ו: ומצא בה איש מסכן חכם ומלט הוא את העיר בחכמתו ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא.

קשה כמו שאמר תחילה איש מסכן חכם, היה לו לומר נמי בסיפא ואדם לא זכר את המסכן החכם. וגם גוף הדבר קשה, מאי טעמא אדם לא זכר את האיש, הלא קרא צווח (קהלת ט יח) 'טובה חכמה מכלי קרב', ו'טובה חכמה מגבורה' (שם ש טז), והיה להם לידע שהוא יכול להושיע ולהמלט.

והנה על מה שאמרו חכמינו ז"ל (חגיגה טו) 'אם הרב דומה למלאך ה' צבאות למוד תורה ממנו'. מפרש (הפלאה) הכוונה, שאם הרב רוצה לקצר את נפשו מענין השגות התורה ורוצה בכך להיותו בבחינות עומד ולא הולך עבור טובות התלמידים כדי להדריך רבים בתורה וביראה, ומלאך נקרא עומד, ועל פסוק (קהלת ט טז) חכמת המסכן בזויה אמרו חכמינו ז"ל (ילק"ש דברים תשצ"ג) 'זה הממסכן עצמו מדבריו' שהוא נאה דורש ואין נאה מקיים.

והיה נראה לענ"ד לפרש על דרך חכמינו ז"ל כוונת הפסוק ומצא בה איש מסכן חכם ומלט את העיר, שכל כך גדלה אהבתו אל אנשי עירו ושומר טובתם ומבקש הצלתם, שעבור כן מבטל עצמו וגוזל וחומס את נפשו בענין השגות התורה, ומבטל עצמו ומבלה זמנו עבור הדרכות וללמד להועיל לאחרים, וזה הוא ומצא בה איש מסכן וחכם שכל כך הוא רועה נאמן לצאנו צאן קדשים, עד שעבור הדרכתם הוא ממסכן את עצמו ממה שהיה יכול להשיג עושר גדול בלימוד התורה, הן בבחינות לגמור והן בבחינות לסבור לעשות ספרים אין קץ אם לא הי' טורח בהדרכתם.

לא עלתה על דעתם שימצא איש כזה שימסכן ויבטל עצמו עבור טובות הצלות אחרים

וזה הוא הכוונה ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא, 'המסכן' דייקא, שבאמת ידעו שעל ידי חכמה יכולים להציל ולמלט העיר, אבל אין ובאיזה אופן, אז דוקא אם אהבת הדרכות עם ה' יקר בעיניו כל כך עד שעבור זה רוצה לקצר ולהפסיד נפשו מתורה ועבודה, ואיש אמונים כזה מי ימצא, ומי הוא זה ואיזה הוא, לכן היה אצלם לאחר יאוש שתמלט העיר ממלך גדול המסבב אותו, משום שאדם לא זכר האיש המסכן ההוא, שזה לא עלתה על דעתם שימצא איש כזה שאהבות ה' כל כך עצורה בלבו שכדי

אם מרגישים שאי אפשר לומר תוכחה בדברי קינטור מזה אפשר לדעת אין היא הנפילה הגדולה מהאבות באהבת ה' ותורתו ועל זה צריך להצטער ולבכות אל ה' שימול ערלת הלב ולבקש מה' לב טהור ברא לי אלקים ורוח נכון חדש בקרבי

ואם אתם מרגישים בעצמכם שיאירע לכל מדברי תוכחה כזאת הנאמרה בקונטריון. מינה תוכלו לידע איך נפלתם מאגרא רמא לבירא עמיקתא בענין אהבת אבותיכם אל ד' ולתורתו. ועל זה גופו היה ראוי שתצטערו ותבכו לד' שיהיה בעזרכם למול את ערלת לבבכם, ובקשתכם מה' יהיה "לב טהור ברא לי אלקים ורוח נכון חדש בקרבי" (תהלים נא יב).

פֶּרֶק ל"ח

בשאלה ו ז"ל:

הא דאיתא בזוהר מאן דנטיר הברית כל נזקי לא יכול לקרביה ליה איך מרומז זה במקרא

תשובה: מביאור הפסוק הבא תמצא מבוקשך.

ביאור הכתוב: עמוס סימן ה פסוק י' י"א: שנאו בשער מוכיח ודובר תמים יתעבו. לכן יען בוששכם על דל ומשאת בר תקחו ממנו, בתי גזית בנייתם ולא תשבו בם כרמי חמד נטעתם ולא תשתו את יינם.

כששונאים המוכיח אבל אין מבזים אותו רק כשמוכיח על צניעות בושת ושמידת היסוד ועל ידי כן נמנע מלהוכיחם, על זה באה הגלות - בתי גזית בנייתם ולא תשבו בה

קשה, תחלה רק אמר 'שנאו בשער מוכיח', אחר כך הוסיף ואמר 'ודובר תמים יתעבו', שהרי יתעוב משמעותו יותר ריחוק מלשון שנאה. אפשר להסביר דהנה ידוע עיקר הגלות היה עבור פגם ברית, סוחטי, שוחטי הילדים. והדור שהוא עז וחצוף הגם ששונאים לשמוע תוכחה בכללה, עם כל זה אינם רודפים להמוכיח לבזותו, אבל אם מוכיח בענין צניעות ובושת ושמידת היסוד, בזה הטיב חרה להם, עד שמתעבים אותו ותוכחתו. וידוע יסוד מכוונה בשם 'בר', ותוכחה נקראת 'משאה'.

וזה אפשר כונת הפסוקים שנאו בשער מוכיח, ודובר תמים יתעבו [כפירוש רש"י התהלך לפני והיה תמים (בראשית יז א)], לכן יען בוששכם על דל ומשאת בר תקחו ממנו, תוכחה להזהירו לשמור מידות היסוד, אתם מונעים מלהשמיע תוכחה כזו, משום הכי בתי גזית בנייתם ולא תשבו בם וכו', הרי לפניך הגם שהיה להם הרבה עבירות אחרות שהרי אמר 'שנאו בשער מוכיח', על כרחך שעברו על התורה, ואפילו הכי רק אמר 'יען משאת בר תקחו ממנו' זה היה סיבה להיות אבדה הארץ רחמנא ליצלן.

פֶּרֶק ל"ט

בשאלה ז ז"ל:

החכם המורה צדק איזה תפלה צריך שיעריך קודם תוכחתו.

תשובה: מביאור הפסוק הבא יבואר שאלתך.

יש להתפלל לפני אמירת התוכחה אל ה' שיזכהו שתוכחתו ימצא חן בעיני השומעים דברים סימן כ פסוק ב: והיה כקרבתכם אל המלחמה ונגש הכהן ודבר אל העם.

וקשה היה די שיאמר ודבר הכהן אל העם, מה הוא ונגש, אלא הכוונה אפשר הוא. דהנה ידוע כל מקום שנאמר דבר, דברי, הוא תוכחה (ילק"ש שופטים תתקט), וכאן הוכיח אותם הירא ורך

רבא ע"י שבוכותו הגין על אנשי עירו מחוזה נתקטנה מדריגתו ממדריגת אביו, יעקב שהציל נפשות העשוקים בזכותו כמה

והנה אמרו חכמינו ז"ל (בתענית כא): שאביו זכה שבא לו שלמא מרקיע בכל מעלי שבתא, ולרבא רק בכל מעלי דיומא כיפורא, ולא מפני שאביו גדול מרבא, אלא משום שרבא היה ראש לבני מחוזה והיה צריך מזכותו להגין עליהם, משום הכי נתקטן מדריגתו ממדריגת אביו, מעתה אם רבא מכח הגנתו נתקטן, יעקב שמכח זכותו הגדול שעשה והציל נפשות העשוקים אלה מיד עושקיהם, ומיד לבן שהיה ראש של סט"א, כמה וכמה מזכותיו היה צריך לפזר עבור זה, ועד היכן נתקטן מדריגתו באיכות, וכשנרצה לעיין לכל מיני צדקות וגמילות חסדים ופדיון שבויים שבעולם, אין לך גמילות חסדים באיכות ובכמות יותר מזה.

וזה הוא אפשר כוונת הפסוק קטנתי, את עבדך, כמו עם עבדך וע"י עבדך, דהיינו שזיכנתי להוציא ממסגר אסיר עד שהייתי לשני מחנות, וזה הוא אם יבוא עשו אל מחנה האחת והכהו ואז מחנה הנשאר יהיה לפליטה, משום שכל תאות של סט"א רק הוא להיות וישב ממני שבי, וזו היא העבודה הגדולה שהשם רוצה מאתנו, שעל ידי לימוד תורה לשמה וקיום מצותיה בעבודה תמה עבודה שלימה שמוטלת לכל אחד מישראל איש לא נעדר, על ידי כן יש בכוחו וביכולתו לעשות חיל שיתנוצצו ניצוצי קדושה והנשמות עשוקות מיד עושקיהם וידבקו בישראל, כמאמר חכמינו ז"ל (בחגיגה) 'לא גלו ישראל אלא כדי ללקט גרים'.

פרק ל"ט

בכלל ו פרט א וז"ל:

נח שנקרא איש צדיק תמים איך שייך לומר שלא קיים מצות תוכחה, איך שייך שיהיה נחשד על הגזל, בגמ' איתא בפירוש שנח הוכיחם

איתא בזוהר (ח"א טז): משום הכי נקרא המבול "מי נח" משום שהיה לו למחות לאנשי דורו ולא מיחה, וקשה מאד איך העידה התורה ואמרה (בראשית ו ט) נח איש צדיק תמים היה בדורותיו הלא מצות הוכח תוכיח היא אחת מרמ"ח מצות עשה, וארור אשר לא יקום (דברים כז כו) היא אחת משס"ה ל"ת, ואם אלה לא קיים ואיך היה צדיק תמים.

ואיתא (בתנחומא) (גמרא סנהדרין קח): על פסוק (בראשית ו ח) ונח מצא חן משמע שהוצרך לחן, והוא לא היה ראוי להיותו הענש, משום שמעוון עבודה זרה ועריות שחטאו דור המבול היה נח נקי, ולא מעוון גזל, משום הכי הוצרך למציאות חן, ועל זה נמי קשה מאחר שהתורה אמרה צדיק תמים איך אפשר שהיה נחשד על הגזל.

עיינ מאמר חכמינו ז"ל (סנהדרין קח): 'דרש רבא לפיד בוז (איוב יב ה), מלמד שהיה נח הצדיק מוכיח אותם ואומר להם דברים שהם קשים כלפידים והיו מבזין אותנו, וא"כ מזה מוכח שבאמת היה מוכיח אותם ואיך אמר הזוהר מי נח.'

הרמב"ם סובר שבמצוות שבין אדם למקום מותר להוכיחם גם בדרך בזיון ובדברים קשים, ובמצוות שבין אדם לחבירו צריך להזהר שלא לקנטר ולא לבייש, נח הוכיחם קשות גם בעבירה שבין אדם לחבירו

ונראה לענ"ד אפשר לישב כל זה, וממנו יהיה ראייה לשיטת רמב"ם (הל' דעות פ"ו ה"ח) דסבירא ליה דכשמוכיח לישראל במצות שבין אדם למקום מותר לו להוכיחם גם בדרך בזיון ובדברים קשים, אבל אם התוכחה הוא במצות שבין אדם לחבירו צריך לזהר בדבריו שלא לקנטרם ושלא לביישם. דבאמת נח

להגדיל התורה ולהאדירה שימסכן ויבטל עצמו עבור טובות והצלות אחרים.

פרק ל"ח

בכלל ו פרט א וז"ל:

בראשית סימן לב פסוק יא: קטונתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות.

קשה מאד לפי מה שפירש רש"י (שם מז כט) ועשית עמדי חסד ואמת 'חסד שעושיין עם המתים זה חסד של אמת'. אם כן מאיזה טעם אמר יעקב כאן מכל החסדים ומכל האמת. וגם כן קשה איך אמר (בפסוק ה) אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה, איך היה דבר זה אצלו כל כך מלתא פסיקא. וגם כן קשה, לבן שהיה מלך בחרן איך השפיל עצמו כל כך עד שהתורה כתבה עליו (שם לא ז) אביכן התל בי והחליף את משכורתי עשרת מונים, וגם רדף אחר יעקב ובקש לעקור את הכל, מה חרי אף הגדול הזה עד שהוצרך הקדוש ברוך הוא להזהירו (שם פס' כד) השמר לך מדבר עם יעקב, וגם מה טעם בא עשו דוקא לעת כזאת ללחום עם יעקב, והיותר קשה יעקב שהיה מובחר שבאבות וגדלה מדריגתו עד שדמות דיוקנו חקוק למעלה, בלה זמנו לריק להיות עשרים שנה שומר ורועה צאן לבן עד שאמר (פס' מ) ותדד שנתני מעיני.

אם לא תיקן האדם מעשיו מתגלגל עד ג' פעמים באדם - אם עדיין לא תיקן מתגלגל בחי, דומם, צומח

אלא כוף אונן ושמע דברי חכמים וחידותם, כי יש דברים בגו, כי תורה אמרה (דברים לג ו) 'יחי ראובן ואל ימות' (ותרגום אונקלוס) 'ומותא תנינא אל ימות', ואיתא (ברבי' בחי) כאן מרומז בתורה סוד הגלגול, שאם יצא אדם מעולמו ולא פעל ועשה עם נפשו ולא קנה מה שהיה לו לקנות, אזי מוכרח הוא להתגלגל ולבוא עוד הפעם לזה העולם העשיה, ועד פעמיים ושלוש אם מת, ואם בכל אלה לא תיקן את מעשיו, מגולגל באדם, דינא להתגלגל באדם, ואם גם אחר כך עמד במרדו ומת ברשעו אזי ענשו להתגלגל בדומם, בצומח, בחי, כפי מה שגזרה חכמתו יתעלה.

דור המבול נתגלגלו בדור ההפלה, ואחר כך בדור סדום, ואחר כך בצאן לבן - יעקב תיקנם

ואיתא (בגליא רזא) שדור המבול נתגלגלו בדור הפלגה, וחזרו והרשיעו ונתגלגלו בדור סדום ועמדו במרדם ונאבדו עד שנגזר עליהם ונתגלגלו במדריגות חי ובאו בצאן לבן, משום הכי יעקב שהיה איש תם מנעוריו, ולא שכב י"ד שנה ועסק בתורה, והיה בן פ"ד שנה, ושבח עצמו לומר 'כחי וראשית אוני' (בראשית מט א), היתה זכותו וצדקתו וגדולתו בתורה כדאי שיכול לעלות אותן נפשות ולתקנם ולהביאם ממדריגות חי למדריגות מדבר, עד שהביאם למצרים ושם פרו וישרצו וירבו ויעצמו.

לבן רדף אחר יעקב להוציא הנפשות העשוקים מתחת ידו וכן עשו כוונתו היתה ליה וידוע שחמד רשע מצוד רעים (משלי יב יב), שכל תאותו של סט"א להיותו צודד נפשות העשוקים תחת ידו, והיא חיותו. וזה שצעקו בני לבן ואמרו (בראשית לא א) לקח יעקב את כל אשר לאבינו, ועבור כן רדף לבן אחר יעקב להשיגו. וזה היה נמי כוונת עשו עם ארבע מאות כוחות חיצונים שבא עתה להלחם עם יעקב ליקח ממנו אותו השבי.

התלמידי חכמים צריכים להשגיח על העם המון עם הפחותים ולהדריכם ולהוכיחם בחכמה ומוסר ולחזק לבם באמונה אמתית שהוא זן ומפרנס

שמות סימן י"ז פסוק ב': **וירב העם עם משה**, (פסוק ג') **וילן העם עם משה**, (פסוק ד') **מה אעשה לעם הזה עוד מעט וסקלונני**, (ובפסוק ז') **כתיב על ריב בני ישראל**, (ובפסוק ח') **וילחם עם ישראל**. קשה מאחר דשינתה התורה ואמרה ג' פעמים **עם**, ולא **ישראל**, על כרחך דרך אותן שהתלוננו והתרעמו, מן העם היו, ומדוע אמר (בפסוק ז') **על ריב בני ישראל**, טוביא חטא וזיגוד מנגיד בתמיה. וגם צריך הסבר מה ענין **ויבא עמלק לכאן**.

עיינ (שבת נה.) 'אמר ר' חנינא ה' במשפט יבוא עם זקני עמו ושריו (ישעי' ג' ז'), אם שרים חטאו זקנים מה חטאו, אלא על זקנים שלא מיחו בשרים'.

איתא מי שחוטא בשפיכות דמים ואבזרייהו ועל ידי כן פוגם באבא חכמה אז הקליפה הנקרא כלב יכול לשלוט בו, ואמרו חכמינו ז"ל (סוטה כב.) **עצומים כל הרוגיה** (משלי ז' כו) זה תלמיד שהגיע להוראה ואינו מורה, ויחזקאל אמר (ד' יז) **צופה נתתיך**, רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש.

ה' הקפיד על ישראל הת"ח שלא השגיחו על העם הפחותים להדריכם ולהוכיחם בחכמה ומוסר, וכל מבוקשם היה צריך להיות שיזכו לקרב בנים לאביהם שבשמים **מעשה** אפשר לומר, שבאמת המתלוננים והמתרעמים רק מן העם היו והן המה הפחותים ולא זולת, אבל ה' הקפיד על ישראל הן המה הת"ח [כמבואר בזוהר במקום אחר] מדוע לא השגיחו על העם להוכיח ולהדריך אותם בחכמה ומוסר, ולחזק בלבם אמונת האמת שידע בבירור שמלא כל הארץ כבודו ועיני ה' משוטטות בכל הארץ, ומאתנו לא רעות תצא, והוא זן ומפרנס ומשפיע ומחיה את כל, ואם היו מטריחים עצמם יום יום להנהיגם אותם בדרך הזה, והיה כל מבוקשם אל ה' שיעזור אותם שיהיו דבריהם נשמעים ויזכו לקרב בנים לאביהם שבשמים ולקבוע בלבם במסמרות נטועים אהבות ה' ותורתו ויראתו באמת, אזי בודאי לא היה באים לידי כך שעבור חוסר מים בזמן מה יאמרו היש ה' בקרבנו להיותם כמסתפק באחד המיוחד מעקרי אמונה ודת, וכללא הוא אם שכוח **תשכח** (דברים ח' ט) השוכח משנתו שוכח מעט מעט היום מעט ומחר מעט והוא חסר ואתי חסר ואתי. וכן הוא בענין מיעוט היראה וקלות הדעת. עיין (ש"ך י"ד סימן א' אות ח') (ובתבואות שור) **דאדם רשע דומה למקוה שנחסר שחסר ואתי וחסר ואתי**, דיצר הרע בוער מעט מעט. ישראל הת"ח במיעוט הדרכתם גרמו שהעם המון עם הפחותים יתלוננו, ולכן נקראת על שמם, ולכן וילחם עם "ישראל" ברפידים שרפו ידיהם מן התורה להדריך ולהוכיח **משום** הכי נאמר (בפסוק ז') **על ריב בני ישראל לאמור היש ה' בקרבנו**, באמת רק העם אמרו כן, אלא משום שהם גרמו כן בפשיעתם במיעוט הדרכתם, נקרא על שמם, כמו פרתו של ר' אלעזר בן עזריה (שבת נד.), משום הכי אתי שפיר **ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים** משום שרפו ידיהם מן התורה מלהדריך ולהוכיח, ואז נכשלו להיותם בכלל עצומים כל הרוגים ופוגמים באבא חכמה, על ידי כן יש לעמלק שהוא קליפות כלב שליטה רחמנא ליצלן.

מוסר השכל לברוח מן השררה והתמנות, שרב או מנהיג איך יכול לומר טהרתי מחטאתי כי קשה לדעת דרך התוכחה

ומוסר היוצא לנו מזה הוא, כמה וכמה צריך האדם שיש לו יראת ה' להרחיק עצמו ולברוח מלקבל שררה והתמנות, דאם בעיני נפשות על אחת כמה וכמה, דמי יאמר זכיתי לבי כשהוא בפני עצמו, מכל שכן וקל וחומר מי יאמר טהרתי מחטאתי כשהוא רב או מנהיג, הלא אמרו חכמינו ז"ל (ערכין טז) 'תמה אני אם יש בדור הזה היודע להוכיח', וטוב פת חריבה ושלוה בה (משלי יז א), וטוב ארוחת ירק ואהבה שם (שם טו יז).

הצדיק לא נחשד חס ושלוה על הגזל, וגם כן לא נחשד להיות נושא פנים לרשעים שלא לקנא קנאת השם, ובודאי הוכיח והוכיח, אלא שדברי תוכחתו לא היה בנחת ובמתון ובלשון רכה, אלא היה מוכיח בלפידים, ומשום הכי לא היה דבריו נשמעים.

על ע"ז וג"ע שהם בין אדם למקום שפיר הוכיחם קשות, אבל על הגזל אילו היה מוכיחם בנחת היו דבריו נשמעים

מעשה על עון עבודה זרה ועריות שזה מצוה בין אדם למקום ששם מותר לו להוכיח גם בדרך כזה, לא היה לו לתפס עבורם ולהיות נענש בשבילם בשום דבר, מה שאין כן בעון גזל שזה מצוה בין אדם לחבירו ושם אסור לו להוכיח בדרך בזיון משום הכי נקרא עון גזל שלהם גם עליו, שמא אם היה מוכיח אותם בנחת היה דבריו נשמעים להם.

נח איש צדיק תמים שבפועל אין בו חטא, ונחשד על הגזל, שלא הוכיח בדברים רכים רק בקשות ולא הוי תוכחה

מעשה שפיר אמרה תורה נח איש צדיק תמים, דבאמת בפועל לא חטא בשום דבר ואפילו הכי שפיר אמר [התנחומא] נח מצא חן שנחשד על הגזל [והזוהר] אמר מי נח שלא הוכיח, משום דעל הגזל היה לו להוכיח רק בדברים רכים, והוא הוכיח בקשות, משום הכי לא הוי זו תוכחה, ומינה ראה [לרמב"ם] דבדברים שבין אדם למקום מותר להוכיח אפילו בקשות, ואם לא כן היה לו [לתנחומא] לומר דנח היה עמהם גם בחטא זנות וע"ז.

התוכחה צריכה להיות כראוי וכן הנהגתו צריכה להיות כיאות כדי שלא יהיה פתחון פה לומר שהוא גרם שלא יתקבלו דבריו

ויצא לנו מזה תוכחות מוסר כמה מוטל על מנהיג שהוא חכם וירא ה' להשגיח על דרכיו ועל דיבורו בעניני תוכחתו, ועל תהלוכות אנשי בני ביתו בכל ענינים, כדי שלא יהיה לו אלה לקוץ מכאיב ולסילון ממאיר ביום הדין שיאמרו לו, אילו היו דברך יותר בנחת, או אילו היית מכבד לבני אדם יותר ולהראות להם פנים צהובות פנים שוחקות, או אילו היו בניך ובנותיך יותר צנועים וגדורים בדרכי התורה והיראה, או אילו לא היית מרבה סעודה בכל מקום, ואילו לא היה אהבות ממון והכבוד כל כך יקר בעיניך, על ידי כן היית אהוב להם יותר והיו דברך נשמעים, מעשה אתה גרמת כל אלה, ומכל שכן והוא העיקר שיהיה לו השגחה יתירה על עצמו שיראתו אל ה' תהיה תמה ובלא לב ולב, כמאמר חכמינו ז"ל (ילק"ש קהלת, תתקפט) אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים.

וגם בתוכחתו להמון עם אין לו להעריך מעשיהם אשר לא טובים נגד אהבתו ויראתו הגדולה אל ה'. מתוך כך תגדל אצלו חטאם עד למאד עד שראוים המה לקללם ולמורטם ולכנותם בשם פושעים מורדים, אלא צריך לקיים לדבקה בו (דברים יא כב) 'הדבק בדרכיו', והוא אמר ולבית יעקב חטאתם (ישעי' נח א) 'אלו עם הארץ שזדונות נעשה כשגגות' (ב"מ לג), הן מחמת חסרון ידיעות התורה שהיא פתח עינים, ותבלין ליצר הרע לראות ולהבחין בין דרך האמת ובין דרך השקר, והן מחמת דעתם הענייה שהוא מבולבל מסיבות שיכורת, משום שכמעט כל ימי חייהם המה טרודים בעניני עולם הזה לפרנס ביתם, ועל ידי כן המה מעורבים בין אומות העולם, ואם ישים דברים אלו על לבו קודם תוכחתו, אזי יראה בעיניו של אנשים כאלו ראוי הוא שדמות ותואר התוכחה יהיה בנוי על יסודות של דברי ריציזי ולשון רכה, ועל כולם אהבת האמת לקרב את ישראל לאביהם שבשמים.

פֶּרֶק מו

בכלל ו פרט א וז"ל: